

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2011.10.25
KOM(2011) 689 galutinis

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Ryžtingesnė Europos kova su narkotikais

1. RYZTINGESNI EUROPOS VEIKSMAI SPRENDŽIANT NARKOTIKŲ SUKELIAMAS PROBLEMAS

Neteisėti narkotikai¹ asmenų ir visuomenės sveikatai ir saugumui Europos Sąjungoje kelia **didžiausią grėsmę**. Narkotikų problema Europoje sparčiai aštrėja. **Naujos psichoaktyviosios medžiagos**² atsiranda neregėtu greičiu. Prekiautojai narkotikais keičia gabenimo maršrutus arba iš neteisėtos prekybos narkotikais gautų pinigų plovimo būdus.

Nuo narkotikų itin nukenčia jaunimas. Narkotikų vartojimas yra viena pagrindinių jaunų žmonių sveikatos problemų ir viena svarbiausių jaunų europiečių mirčių, kurių galima išvengti, priešasčių. Iš 2011 m. Eurobarometro apklausos „Jaunimo požiūris į narkotikus“³ matyti, kad jaunimas net pačių pavojingiausių narkotikų gali lengvai gauti per 24 valandas. Remiantis statistikos duomenimis, kas valandą nuo narkotikų perdozavimo miršta vienas ES pilietis⁴. Kadangi nauji narkotikai parduodami internetu ir informacija apie naujus narkotikus sparčiai keičiamasi socialiniuose tinkluose, vykdamą dabartinę narkotikų kontrolės politiką ir taikant tradicinius prevencijos metodus kyla naujų problemų.

Narkotikų problemą būtina spręsti ryžtingiau. Veiksmų turėtų būti imamasi tose srityse, kuriose jie būtų veiksmingiausi, ir visiškai laikantis subsidarumo principo. ES veiksmai turėtų būti sutelkti srityse, kuriose galima papildoma nauda. **Veiksmingai nebendradarbiaudamos valstybės narės nepajėgia sustabdyti narkotikų plitimo:** vidaus rinkoje vyksta ne tik laisvas prekių judėjimas, bet ir daromi nusikaltimai. Jeigu viena valstybė narė uždraudžia prekybą naujomis psichoaktyviosiomis medžiagomis, prekiautojai persikelia į kitas valstybes nares, kurių įstatymai nėra tokie griežti. Dėl nesuderintų draudimų prekiautojai gali būti priversti narkotikų gamybą perkelti į kaimynines šalis arba pakeisti gabenimo maršrutus, tačiau tokiomis priemonėmis neužtikrinama, kad prekyba būtų visiškai sustabdyta.

Per pastaruosius 15 metų Europos Komisija, atsižvelgdama į 2005–2012 m. ES kovos su narkotikais strategiją⁵, padėjo parengti visa apimančių ir subalansuotų ES kovos su narkotikais veiksmų. Dvi pagrindinės ES **teisines** kovos su narkotikais politikos **priemonės** – dėl prekybos narkotikais⁶ ir dėl naujai atsirandančių narkotikų (naujų psichoaktyviųjų medžiagų)⁷ – priimtos atitinkamai 2004 ir 2005 m. Tačiau pastaraisiais metais kilo naujų problemų: nauji prekybos narkotikais būdai ir narkotikų gamybai naudojamos naujos cheminės medžiagos (narkotinių ir psichotropinių medžiagų prekursoriai), sparčiai atsirandantys nauji narkotikai ir naujoviški šių naujų medžiagų platinimo kanalai.

¹ Neteisėti narkotikai yra psichoaktyviosios medžiagos, kurių nelicencijuotas auginimas, gamyba, prekyba ir turėjimas draudžiamas, jei jos nėra skirtos naudoti medicinos ar mokslinių tyrimų tikslais.

² Naujos psichoaktyviosios medžiagos yra naujos neseniai rinkoje atsiradusios ir neuždraustos narkotinės ar psichotropinės medžiagos, kurių grėsmė visuomenės sveikatai panaši į neteisėtų narkotikų grėsmę. Didžioji dauguma tokių medžiagų yra sintetinės.

³ Europos Komisija, greitoji Eurobarometro apklausa Nr. 330 „Jaunimo požiūris į narkotikus“.

⁴ Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro (EMCDDA) 2010 m. metinė ataskaita „Narkotikų problema Europoje“.

⁵ Komisija pradėjo 2005–2012 m. ES kovos su narkotikais strategijos išorės vertinimą, kuris bus užbaigtas iki 2011 m. pabaigos.

⁶ 2004 m. spalio 25 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2004/757/TVR, nustatantis būtiniausias nuostatas dėl nusikalstamų veikų sudėties požymių ir bausmių neteisėtos prekybos narkotikais srityje, OL L 335, 2004 11 11, p. 8–11.

⁷ 2005 m. gegužės 10 d. Tarybos sprendimas 2005/387/TVR dėl keitimosi informacija apie naujas psichoaktyvias medžiagas, jų rizikos įvertinimo ir kontrolės, OL L 127, 2005 5 20, p. 32–37.

2010–2014 m. Stokholmo programos įgyvendinimo veiksmu planu⁸ Europos Komisija įsipareigojo imtis priemonių, kad būtų stiprinama apsauga nuo sunkių nusikaltimų ir organizuoto nusikalstamumo. Įsigaliojus **Lisabonos sutarčiai** Europa turi tvirtai ir ryžtingai kovoti su narkotikais ir spręsti tiek narkotikų paklausos, tiek narkotikų pasiūlos problemas. Naujus teisės aktus, kuriuos rengiant dalyvauja Europos Parlamentas ir kuriuos įgyvendina valstybės narės, turės nuodugniai peržiūrėti Europos Komisija ir galiausiai Europos Sąjungos Teisingumo Teismas.

Komisija pasirengusi ES kovos su narkotikais politikai suteikti naują postūmį. Siūlomame **strategijos „Europa 2020“ biudžete**⁹ Komisija įsipareigoja skirti finansinę paramą, kad ateityje būtų sprendžiamos narkotikų sukeltos problemos. ES biudžeto lėšomis visų pirma turėtų būti remiami aiškia papildoma nauda galintys duoti veiksmi: kova su naujais narkotikais, naujoviškų narkotikų prevencijos arba gydymo būdų kūrimas ir tarpvalstybinis teisės saugos institucijų bendradarbiavimas ir mokymas.

2. PREKYBA NARKOTIKAIS

Neteisėtų narkotikų rinka nuolat kinta, nes prekyautojai siekia išvengti kontrolės ir konfiskavimo¹⁰. Naujos technologijos padeda kurti **naujoviškus narkotikų gabenimo** į ES ir ES teritorijoje **būdus**. Narkotikams slėpti prekyautojai naudoja pažangias technologijas, pvz., skystą kokainą įmaišo į komercines prekes (rūbus, skysčius, plastiką), o laboratorijose Europoje paverčia kokaino milteliais arba gamina bekvapį kokainą. Gamybos ir saugojimo vietos stebimos nuotolinio stebėjimo sistemomis. Kad išliktų, prekyautojai įvairina veiklą – užsiima kelių rūšių narkotikų prekyba (prekiauja kelių rūšių neteisėtais narkotikais arba neteisėtais dopingo preparatais, kurie kenkia sportininkų sveikatai) ir vykdo kelių rūšių neteisėtą veiklą.

Nusikaltėlių tinklai dažnai keičia **prekybos maršrutus**, kad išvengtų kontrolės. Didėjanti Vakarų Afrikos maršruto svarba gabenant kokainą iš Lotynų Amerikos į Europą rodo, kad tinklai sugeba išvengti kontrolės Atlanto vandenyno pakrantėje ir kad būtina veiksminga Europos sienų stebėjimo sistema.

2010 m. birželio 3 d. Tarybos priimtu Europos kovos su tarptautine prekyba narkotikais paktu¹¹ ir Tarybai pirmininkaujančios Lenkijos rengiamu Europos kovos su sintetiniais narkotikais paktu siekiama glaudžiau derinti įvairias kovos su prekyba narkotikais iniciatyvas¹².

Prekyba narkotikais yra vienas svarbiausių ES uždavinių tarpvalstybinio nusikalstamumo srityje. Nuo 2004 m. tarp **Eurojusto** tiriamų nusikaltimų daugiausia bylų susijusios su prekyba narkotikais. Eurojustui perduotų nagrinėti prekybos narkotikais bylų skaičius per šį laikotarpį išaugo daugiau kaip tris kartus – nuo 77 iki 254¹³; ši tendencija ryškėja ir 2011 m.

⁸ 2009 m. gruodžio 10–11 d. posėdžiavusi Europos Vadovų Taryba priėmė Stokholmo programą – išsamų teisingumo ir vidaus reikalų srities iniciatyvų pagrindą. Siekdama šiuos politinius tikslus paversti konkrečiais pasiūlymais, Komisija atrinko keletą svarbiausių veiksmų, kad jie būtų priimti 2010–2014 m., COM(2010) 171 galutinis.

⁹ COM(2011) 500.

¹⁰ 2011 m. Europolo atliktas ES organizuoto nusikalstamumo grėsmės įvertinimas (OCTA).

¹¹ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/jha/114889.pdf.

¹² Įtraukta į 2011 m. spalio 27–28 d. posėdžiausiančios Teisingumo ir vidaus reikalų tarybos darbotvarkę.

¹³ 2010 m. metinė Eurojusto ataskaita.

2010 m. maždaug vienu iš trijų atveju **Europolo** nacionalinėms teisėsaugos institucijoms suteikta operatyvinė pagalba buvo susijusi su neteisėta prekyba narkotikais¹⁴. Eurojustas ir Europolas vis dažniau padeda derinti tarpvalstybinius tyrimus ES ir su trečiosiomis šalimis.

Lisabonos sutartyje prekyba narkotikais nurodyta kaip vienas iš „**ypač sunkių nusikaltimų, turinčių tarpvalstybinį pobūdį**“, todėl pateisinamas direktyvų, kuriomis nustatomos minimalios taisyklės dėl nusikalstamų veikų ir sankcijų apibrėžimo, priėmimas¹⁵. Tai svarbus žingsnis į priekį, suteikiantis ES galimybę imtis **ryžtingesnių veiksmų** ir labiau įtraukti Europos Parlamentą ir nacionalinius parlamentus.

Dabartinis ES teisės aktas dėl prekybos narkotikais, t.y. **pamatinis sprendimas 2004/757/TVR**, kuriame pateikta prekybos narkotikais nusikaltimų apibrėžtis ir minimalios bausmių taisyklės ES, yra svarbus žingsnis į priekį užtikrinant Europos požiūrį, tačiau minėtas sprendimas turi **trūkumų**. Komisijos atliktame pamatinio sprendimo įgyvendinimo vertinime¹⁶ nustatyta, kad pagal šį sprendimą derinant nacionalines kovas su prekyba narkotikais priemonės rezultatai buvo menki. Sprendimo poveikis sudarant palankesnes teismo bendradarbiavimo neteisėtos prekybos narkotikais srityje sąlygas buvo nepakankamas.

Pavyzdžiui, daugumoje valstybių narių už prekybą cheminiais prekursoriais baudžiama tiesiogiai pagal atitinkamos valstybės baudžiamąją teisę. Tačiau keliose valstybėse narėse tokia prekyba laikoma tik bendrininkavimu prekiaujant narkotikais. Todėl teismui gali kilti kliūčių veiksmingai vykdyti baudžiamąjį persekiojimą. Pamatinio sprendimo nuostatos dėl sunkinančių aplinkybių (dėl kurių pateisinamos griežtos bausmės) yra nepakankamos, nes įtrauktos ne visos ankstesnėse ES arba Jungtinių Tautų priemonėse nurodytos sunkinančios aplinkybės¹⁷.

Bendros minimalios taisyklės būtinos užtikrinti tarpusavio **pasitikėjimui**, kad valstybių narių teismai galėtų **glaudžiau bendradarbiauti**. Įsigaliojus Lisabonos sutarčiai sudarytos sąlygos teisiškai ir politiškai griežtinti šią svarbią teisinę priemonę.

Komisija pateiks naujo ES teisės akto pasiūlymą, kad prekybos narkotikais nusikaltimai ir sankcijos ES būtų veiksmingiau suderinti. Naujuoju pasiūlymu:

- (1) būtų siekiama **nustatyti pagrindinius tarpvalstybinės prekybos narkotikais ir organizuotų nusikaltėlių tinklus tiriant galimybes nustatyti bendras minimalias lengvinančias ar sunkinančias aplinkybes**;
- (2) **būtų tiksliau apibrėžti nusikaltimai ir sankcijos**, galbūt smulkiau skirstant sankcijas;
- (3) valstybėms narėms būtų **nustatyti griežtesni teisės aktų įgyvendinimo ir poveikio ataskaitų teikimo reikalavimai**.

¹⁴ 2010 m. Europolo veiklos bendroji ataskaita.

¹⁵ Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 83 straipsnio 1 dalis.

¹⁶ COM(2009) 669 ir SEC(2009) 1661.

¹⁷ Pvz., JT konvencijos dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta 3 straipsnio 5 dalies f punkte nurodytas nepilnamečių įtraukimas arba panaudojimas ir 1996 m. gruodžio 20 d. Tarybos rezoliucija dėl bausmių už didelio masto neteisėtą narkotikų prekybą, OL C 10, 1997 I 11, p. 3–4.

Siekiant vertinti pokyčius narkotikų rinkoje, svarbu ne tik stiprinti duomenų apie paklausą rinkimo pajėgumus, bet ir tobulinti **duomenų apie narkotikų pasiūlą rinkimo būdus**. Dėl trūkstamų rodiklių sunku vertinti tokius pokyčius, su narkotikais susijusių nusikaltimų našta visuomenei ir narkotikų pasiūlos mažinimo priemonių poveikį ir veiksmingumą.

Remdamasi Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro (EMCDDA) sukauptomis techninėmis žiniomis ir padedama Europolo, **Komisija pateiks svarbiausius** narkotikų rinkos, su narkotikais susijusių nusikaltimų ir narkotikų pasiūlos mažinimo stebėjimo **rodiklius**. Jie turėtų padėti didinti su narkotikų pasiūlos mažinimu susijusių priemonių veiksmingumą.

3. NARKOTINIŲ IR PSICHOTROPINIŲ MEDŽIAGŲ PIRMTAKAI (PREKURSORIAI)

Didžiausią susirūpinimą kelia narkotikų gamybai naudojamų cheminių medžiagų prekyba. Kad iš žaliavinio opijaus būtų pagamintas heroinas, būtini dideli narkotikų prekursorių kiekiai. Tokios cheminės medžiagos įvairiais tikslais teisėtai naudojamos pramonėje, tačiau teisėta prekyba gali būti pasinaudojama neteisėtiems narkotikams gaminti. Tokios medžiagos kontrabanda atgabenamos į ES iš įvairių pasaulio regionų ir platinamos ES viduje. Dvišaliai ES ir jos prekybos partnerių susitarimai dėl narkotikų prekursorių kontrolės yra tvirtas politikos derinimo ir keitimosi informacija apie prekybą narkotikų prekursoriais pagrindas. ES tokius susitarimus jau pasirašė su Turkija, Meksika, Čile, JAV, Kinija ir Andų kalnų regiono šalimis.

Kad išvengtų kontrolės, prekyautojai keičia gamybos metodus, narkotikų prekursorius perdirba į įvairias medžiagas (pirminius pirmtakus), o vėliau atgamina, arba juos išgauna iš vaistų preparatų.

Taikant priemones, kuriomis siekiama užkirsti kelią neteisėtam narkotikų prekursorių naudojimui, turi būti užtikrinta, kad **veiksminga neteisėto naudojimo kontrolė netrikdytų teisėtos prekybos** tokiomis medžiagomis. Šiuo požiūriu svarbiausia glaudus institucijų, įskaitant Europos vaistų agentūrą, nacionalines sveikatos priežiūros ir (arba) už vaistus atsakingas institucijas ir ekonomikos dalyvius, bendradarbiavimas.

Komisijos **vertinime¹⁸ dėl ES teisės aktų** dėl prekybos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakais (prekursoriais) stebėsenos ir kontrolės **įgyvendinimo¹⁹** pateikta keletas rekomendacijų: stiprinti dabartinių taisyklių įgyvendinimą ir galbūt nustatyti griežtesnes tam tikrų cheminių medžiagų (pvz., etano rūgšties anhidrido, svarbiausio heroino gamybos pirmtako) prekybos sąlygas ir užtikrinti tinkamą vaistų preparatų, kurių sudėtyje yra metamfetamino gamybai naudojamų medžiagų, kontrolę.

Komisija nagrinėja būdus, **kaip griežtinti ES narkotikų prekursorių**, kuriems priklauso narkotinių priemonių ir psichoaktyviųjų medžiagų gamybai dažnai naudojamos įvairių kategorijų medžiagos ir reagentai, **gamybos ir prekybos jais kontrolės taisykles** ir užtikrinti veiksmingą ir vienodą šių taisyklių taikymą. Šiuo metu vertinamas kelių politikos priemonių poveikis, siekiant parengti teisinius pasiūlymus, kuriais būtų didinamas taisyklių, skirtų

¹⁸ COM(2009) 709.

¹⁹ 2004 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 111/2005, OL L 22, 2005 1 26, p. 1–10); 2004 m. vasario 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 273/2004, OL L 47, 2004 2 18, p. 1–10.

neteisėto naudojimo prevencijai, veiksmingumas, kartu sudarant teisėtos prekybos prekursoriais sąlygas ir išvengiant pernelyg didelės administracinės naštos. Ypatingas dėmesys bus skiriamas etano rūgšties anhidridui – heroino prekursoriui ir vaistų preparatams, kurių sudėtyje yra efedrino ir pseudoefedrino, naudojamų metamfetamino gamybai.

Komisija imsis veiksmų, kad būtų glaudžiau bendradarbiaujama tarptautiniu mastu kovojant su neteisėtu narkotikų prekursorių naudojimu. Šiuo metu su Rusija deramasi dėl susitarimo dėl narkotikų prekursorių, kurių siekiama kuo skubiau pasirašyti per ateinančius mėnesius. Kartu su valstybėmis narėmis Komisija stiprins bendradarbiavimą su Lotynų Amerikos šalimis ir sieks pradėti bendradarbiavimą su Kinija, su kuriomis tokie susitarimai jau pasirašyti.

4. NUSIKALSTAMU BŪDU ĮGYTO TURTO KONFISKAVIMAS IR IŠIEŠKOJIMAS

Pagrindinis tarpvalstybinių organizuotų nusikaltimų motyvas yra finansinė nauda. Todėl bet koks tokių organizuotų nusikaltimų, įskaitant prekybą narkotikais, prevencijos ir kovos su juo bandymas, bus efektyvus tik tuomet, jei bus **sutelktas į nusikalstamu būdu įgytų pajamų suradimą, išaldymą, areštavimą ir konfiskavimą**. Organizuotos nusikaltėlių grupės Europos be vidaus sienų privalumus vis dažniau išnaudoja įsigydamos turto įvairiose ES valstybėse narėse ir slėpdamos jį trečiojoje šalyje. Taip pat kinta pinigų plovimo būdai.

Svarbiausias uždavinys – atsekti, išaldyti ir konfiskuoti nusikaltėlių tinklų turta. ES priėmė penkias teises priemones (pamatinis sprendimas), kurių tikslas – konfiskuoti prekyautojų turta²⁰. Šios **priemonės nėra pakankamai veiksmingos**. Valdžios institucijoms vis dėlto nepavyko taikant šias priemones konfiskuoti didelių prekių kiekių. Svarbu Europoje sukurti tinkamai veikiančią turto susigrąžinimo tarnybų tinklą, kad būtų susilpninta finansinė nusikaltėlių tinklų galia ir veiksmingai nustatytos jų neteisėtu būdu gautos pajamos ir turtas.

Komisija siūlys **naują, griežtesnę ES teisės aktą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimo bei išieškojimo ir išaldymo bei konfiskavimo orderių tarpusavio pripažinimo**. Tikslas – užtikrinti veiksmingesnę nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimą ir užkirsti kelią tokį turta investuoti į teisėtą ekonomiką arba panaudoti kitiems nusikaltimams daryti. Į planuojamą teisinių priemonių dėl turto konfiskavimo ir susigrąžinimo rinkinį taip pat bus įtraukta prekybos narkotikais sritis. Juo siekiama derinti minimalias taisykles ir stiprinti teisminių institucijų tarpusavio pasitikėjimą.

Komisija peržiūrės trečiąją **kovos su pinigų plovimu direktyvą**, kad ES būtų labiau apsaugota nuo pinigų, gautų darant organizuotus nusikaltimus, įskaitant prekybą narkotikais, plovimo.

5. NAUJOS PSICHOAKTYVIOSIOS MEDŽIAGOS

Pastaraisiais metais ES dažnai atsiranda naujų psichoaktyviųjų medžiagų, panašių į neteisėtus narkotikus. **Nuo 2005 m. valstybės narės per ES išankstinio perspėjimo sistemą pranešė**

²⁰ Trijų pamatinių sprendimų tikslas – suderinti nacionalines nusikalstamu būdu įgyto turto išaldymo ir konfiskavimo priemones (2001/500, 2005/212, 2007/845), du pamatiniai sprendimai susiję su valstybių narių priimtų sprendimų išaldyti ir konfiskuoti nusikalstamu būdu įgytą turta tarpusavio pripažinimu (2003/577, 2006/783).

apie 115 naujų psichoaktyviųjų medžiagų²¹. Jų galima įsigyti specializuotose parduotuvėse arba internetu, o kai kurias platina neteisėtų narkotikų prekiautojai. Siekiant apeiti nacionalinės teisės aktus, tokie narkotikai dažnai ženklinami žyma „ne žmonių vartojimui“. Rinkose jie atsiranda taip sparčiai, kad **valdžios institucijos nespėja laiku reaguoti**.

2010 m. pranešta apie 41 naują medžiagą – tai rekordinis pranešimų skaičius, sudarantis apie trečdalį visų pranešimų nuo 2005 m. Dėl dviejų medžiagų – BZP ir mefedrono²² – buvo atliktas **rizikos įvertinimas ES lygmeniu**, po kurio Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu, nustatė, kad jiems turi būti taikomos **kontrolės priemonės ir baudžiamosios sankcijos**. Valstybės narės šias medžiagas turi laikyti neteisėtais narkotikais ir pagal teisės aktus, atitinkančius JT konvencijas, turi taikyti kontrolės priemones ir baudžiamąsias sankcijas.

Kaip rodo 2011 m. atliktas Eurobarometro tyrimas²³, **5 % apklausto ES jaunimo yra vartoję tokias medžiagas**. Spartų tokių medžiagų plitimą daugelyje valstybių narių lemia tokių medžiagų kaina, kuri yra mažesnė už neteisėtų narkotikų kainą, ir tai, kad jos nėra neteisėtos, todėl lengvai prieinamos. Tačiau jų toksiškumas ir priklausomybės rizika gali kelti grėsmę sveikatai, panašią į neteisėtų narkotikų grėsmę.

Komisija toliau glaudžiai bendradarbiauja su ES agentūromis, kad problema būtų geriau suvokiama ir būtų nustatytos veiksmingesnės priemonės, įskaitant prevencijos srityje. Dabartiniai ES teisės aktai nėra tinkami šiai problemai spręsti. Komisijos **ataskaitoje dėl Tarybos sprendimo 2005/387/TVR dėl naujų psichoaktyviųjų medžiagų veikimo įvertinimo**²⁴ prieita prie išvados, kad sprendimas turi trūkumus:

- nėra galimybės kovoti su naujų psichoaktyviųjų medžiagų skaičiaus augimu, nes su kiekviena medžiaga susiję klausimai sprendžiami atskirai, vykdamas ilgą procedūrą.
- nėra galimybės vykdyti prevencinių veiksmų: medžiagos, kurioms taikomos kontrolės priemonės, greitai pakeičiamos naujomis, panašų poveikį turinčiomis medžiagomis;
- trūksta galimybių taikyti reguliavimo ir kontrolės priemones.

Komisija siūlys naują **griežtesnį ES teisės aktą dėl naujų psichoaktyviųjų medžiagų**. Atsižvelgiant į sparčią pažangą šioje srityje ir šių medžiagų sukeliamų pavojų mokslinius įrodymus, naujojo pasiūlymo tikslas būtų:

- (1) **stiprinti medžiagų stebėjimą ir rizikos vertinimą**, remiant teismine chemine analize, toksikologinius, farmakologinius ir epidemiologinius tyrimus.
- (2) Atsiradus tokioms naujoms medžiagoms **priimti spartesnius ir tvaresnius sprendimus**, galbūt tiriant galimybes nagrinėti tokias medžiagas grupėmis ir moksliskai nustatyti tokių atskirų medžiagų žalą sveikatai.
- (3) **Greičiau rasti sprendimą** atsiradus tokioms medžiagoms, galbūt laikinai drausti neišvengiamą pavojų keliančias medžiagas.

²¹ SEC(2011) 912.

²² BZP 2008 m. (OL L 63, 2008 3 7, p. 45–46) ir mefedronas 2010 m. (OL L 322, 2010 12 8, p. 44–45).

²³ Europos Komisija, greitoji Eurobarometro apklausa Nr. 330 „Jaunimo požiūris į narkotikus“.

²⁴ COM(2011) 430.

(4) **Geriau derinti įstatymus** narkotikų kontrolės, prekių ir maisto saugumo, vartotojų apsaugos ir vaistų srityse, kad būtų aprėptos įvairios atsirandančios medžiagos.

6. PAKLAUSOS MAŽINIMAS

ES taikomos įvairios narkotikų paklausos mažinimo priemonės. Jų tikslai – narkotikų vartojimo prevencija, priklausomybės prevencija, narkotikų vartojimo žalos sveikatai ir socialinių padarinių mažinimas, gydymas, rehabilitacija ir socialinės reintegracijos paslaugos. Tačiau keičiantis narkotikų vartojimo modeliams ir plintant tendencijai neteisėtus narkotikus naudoti kartu su alkoholiu arba receptiniais vaistais, taikant dabartinius prevencijos ir gydymo metodus kyla sunkumų.

Nors gydymas per pastaruosius metus tapo prieinamas didesniai žmonių skaičiui, **ES ir toliau lieka didelių su narkotikais susijusių paslaugų ir jų prieinamumo skirtumų.** Apie 670 000 europiečių taikomas pakaitinis gydymas nuo priklausomybės heroinui – t. y. tik pusė asmenų, kuriems būtinas gydymas. Kai kuriose ES šalyse galimybės gydytis yra ribotos. Konkrečiose valstybėse narėse iki šiol neįvertintas nemažai švietimo, prevencijos ir gydymo programų veiksmingumas.

Tokios priemonės, kaip adatų ir švirkštų keitimo programos, pagal kurias žmonės, vartojantys intraveninius narkotikus, gauna adatų ir švirkštų, kad jais nesidalytų su kitais, padėjo sumažinti ŽIV ir kitų infekcijų, plintančių per kraują, plitimą tarp narkotikų vartotojų. Tačiau kad tokios priemonės būtų veiksmingos, reikalingos tvarios ir integruotos strategijos, kuriomis visoje ES užtikrinama su narkotikais susijusių per kraują plintančių infekcijų prevencija²⁵.

Būtina plėsti su narkotikais susijusių paslaugų pasiūlą ir gerinti jų kokybę, kad prevencija būtų veiksminga ir kad gydomi asmenys pasveiktų ir iš naujo integruotųsi visuomenėje.

Komisija taip pat skatins geriau atsižvelgti į svarbiausius narkotikų paklausos mažinimo srities rodiklius, kad valstybės narės galėtų teikti kuo geresnes paslaugas.

Komisija padės rengti **minimalius kokybės standartus** narkotikų prevencijos, gydymo ir žalos mažinimo efektyvumui ES didinti. Tikslas – nustatyti su narkotikais susijusių paslaugų teikimo standartus, pvz., gydymą nuodugniai planuoti atsižvelgiant į paciento individualius poreikius arba nustatyti darbuotojų kvalifikacijos reikalavimus. Šie standartai bus rengiami kartu su EMCDDA, valstybėmis narėmis ir su narkotikais susijusių paslaugų srityje dirbančiais specialistais ir jais bus atsižvelgiama į skirtingas ES sveikatos priežiūros sistemas ir pajėgumą.

Komisija toliau remis ir skatins **priemones, kuriomis mažinama su priklausomybe nuo narkotikų susijusi žala sveikatai ir socialiniai padariniai,** įskaitant griežtesnę šviečiamojo pobūdžio prevenciją ir ankstyvo laikotarpio paramą, kad būtų išvengta priklausomybės,

²⁵ Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro (EMCDDA) 2010 m. metinė ataskaita „Narkotikų problema Europoje“.

griežtesnes intraveninius narkotikus vartojančių asmenų infekcijų prevencijos ir kontrolės priemonės, ir su narkotikais susijusių mirčių prevencijos priemonės²⁶. Toliau bus remiamos priemonės, kuriomis nuo narkotikų priklausomiems asmenims padedama reabilituotis ir iš naujo integruotis visuomenėje²⁷. Ketinama pateikti antrąją 2003 m. rekomendacijos dėl žalos mažinimo²⁸ įgyvendinimo ataskaitą, kurios tikslas – vertinti su priklausomybe nuo narkotikų susijusios žalos sveikatai prevencijos ir mažinimo priemonių veiksmingumą.

7. VAIRAVIMAS APSVAIGUS NUO NARKOTIKŲ

Daug kelių eismo įvykių ES sukelia **nuo psichoaktyviųjų medžiagų apsvaigę vairuotojai**. Iš tyrimų matyti, kad vairavimas apsvaigus nuo neteisėtų narkotikų didina riziką sukelti mirtiną eismo nelaimę. Kadangi duomenys ES lygmeniu nėra sistemingai renkami, būtina nuodugniau tirti, kokį neigiamą poveikį kelių eismo saugumui daro vairavimas apsvaigus nuo narkotikų. Veiksmingi ir proporcingi veiksmai vairavimo apsvaigus nuo narkotikų problemai spręsti yra svarbiausias uždavinys, iškeltas Bendros Europos transporto erdvės kūrimo plane²⁹.

Komisija svarsto, kokių veikslių būtų galima imtis ES lygmeniu **vairavimo apsvaigus nuo narkotikų problemai spręsti**, kad būtų didinamas saugumas kelyje. Remdamasi ES finansuoto DRUID projekto³⁰, kurio tikslas – vertinti neteisėtų narkotikų poveikį saugumui kelyje, tikrinimo prietaisų veiksmingumą ir galimus atsakomuosius veiksmus, rezultatais, Komisija siūlys priemones, kad ši problema būtų veiksmingai sprendžiama. Minėtos priemonės galėtų būti patikros kelyje atlikti naudojamų prietaisų patikimumo didinimas arba tinkamas kelių eismo pareigūnų mokymas.

8. TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS

Palaikydama tarptautinį bendradarbiavimą neteisėtų narkotikų klausimais ES atlieka vadovaujamą vaidmenį. Ji aktyviai palaiko dialogą su narkotikų gamybos ir tranzito šalimis ir teikia politinę, finansinę ir techninę paramą. Siekdama ryžtingiau spręsti neteisėtų narkotikų problemą ES turės sustiprinti bendradarbiavimą su kaimyninėmis šalimis ir strateginiais partneriais, taip pat vietovėse, per kurias driekiasi narkotikų gabenimo į ES maršrutai, laikydamosi subalansuoto ir visa apimančio požiūrio ir visiškai gerbdama žmogaus teises.

Be pačioje ES gaminamų neteisėtų narkotikų į ES narkotikai patenka dviem pagrindiniais narkotikų prekybos maršrutais. Tai yra kokaino kelias (iš Lotynų Amerikos per Vakarų Afriką į ES) ir heroino kelias (iš Afganistano per Vakarų Balkanus arba Vidurio Aziją į ES). Neteisėtų narkotikų problemą ES tarptautiniu mastu spęs atsižvelgdama į šiuos tris aspektus:

Visapusiškumas. Lisabonos sutartimi ES suteikta galimybė stiprinti teisėsaugos institucijų bendradarbiavimą su trečiosiomis šalimis, padėti joms stiprinti teisminių sistemų pajėgumą ir skatinti laikytis teisinės valstybės principo visiškai paisant žmogaus teisių. ES siekia

²⁶ Kaip nurodyta Komisijos komunikate dėl kovos su ŽIV/AIDS ES ir kaimyninėse šalyse, COM(2009) 569.

²⁷ Tokios iniciatyvos toliau bus finansuojamos ES finansinių programų, įskaitant Narkotikų prevencijos ir informacijos apie juos programos, sveikatos programos ir Europos socialinio fondo lėšomis.

²⁸ OL L 165, 2003 7 3, p. 31–33.

²⁹ COM(2011) 144.

³⁰ Vairavimo apsvaigus nuo alkoholio, narkotikų ir vaistų padariniai; <http://www.druid-project.eu>.

ilgalaikių sprendimų, pvz., tokių šalių, kaip Afganistanas, kaimo vietovių narkotinių pasėlių auginimo skatinami užsitikrinti alternatyvų pragyvenimo šaltinį, taip pat sumažinti paklausą kilmės ir tranzito šalyse. ES pasiryžusi glaudžiai bendradarbiauti su tranzito ir gamybos šalimis, nes jų gyventojai vis dažniau kenčia nuo narkotikų vartojimo, todėl jose kyla visuomenės sveikatos problemų, jų institucijų pajėgumas spręsti problemą yra menkas.

Geografinis aspektas. ES ir toliau tvirtai laikysis vadinamojo narkotikų kelio požiūrio, pagal kurį narkotikų problema sprendžiama visapusiškai – nuo narkotinių pasėlių auginimo iki narkotikų patekimo į rinką. Prioritetu ir toliau bus laikomos **Europos kaimyninės šalys (EKŠ)**. Plėtros šalims toliau bus teikiama parama, daugiausia pagal Pasirengimo narystei priemonę (IPA), kad būtų stiprinamas jų pajėgumas spręsti prekybos ir piktnaudžiavimo narkotikais problemas. Toliau bus stiprinamas ES bendradarbiavimas su **Lotynų Amerikos³¹, Karibų jūros regiono bei Afrikos šalimis** ir su atitinkamomis regioninėmis organizacijomis, o pajėgumų stiprinimui koordinuoti remiamasi sėkmingai veikiančiomis ryšių palaikymo pareigūnų bendradarbiavimo platformomis Vakarų Afrikoje.

Bendradarbiavimas su strateginiais partneriais. ES gali remtis ryšiais, užmegztais su strateginiais partneriais, su kuriais sieja bendras interesus – kova su neteisėtais narkotikais. Bendradarbiavimas su JAV keičiantis keleivio duomenų įrašais itin naudingas kovojant su prekyba narkotikais. ES ir JAV svarsto galimybes kurti bendrą tinklą, kurio tikslas – su prekyba narkotikais kovojančių teisėsaugos institucijų bendradarbiavimas ir pajėgumo stiprinimo projektų Vakarų Afrikoje, Lotynų Amerikoje ir Karibų jūros regiono šalyse koordinavimas. Kartu su JAV ir Rusija ES deda daugiau pastangų, kad būtų stabdoma prekyba narkotikais ir užkertamas kelias piktnaudžiavimui narkotikais **Vidurio Azijoje**. **Drauge su tarptautiniais partneriais** ES taip pat siekia gerinti tarptautinį bendradarbiavimą, kad būtų sprendžiama narkotikų ekonomikos problema Afganistane, kuris tiekia iki 90 % pasaulyje pagaminamo heroino.

Tolesnės tarptautinio bendradarbiavimo stiprinimo kovojant su narkotikais priemonės bus svarstomos vertinant dabartinę ES kovos su narkotikais strategiją ir veiksmų planus.

9. IŠVADOS

Europos kovos su narkotikais politika siekiama apsaugoti ir gerinti visuomenės ir piliečių gerovę, visuomenės sveikatą, užtikrinti didesnę plačiosios visuomenės saugumą ir narkotikų problemą spręsti laikantis subalansuoto ir integruoto požiūrio. Įsigaliojus Lisabonos sutarčiai ir panaikinus ES politikos ramsčių struktūrą, atsiranda naujų galimybių integruoti visas su narkotikų problema susijusias politikos sritis. Dėl Europos narkotikų problemos masto ir kintančio pobūdžio būtina **nedelsiant imtis ryžtingų ir veiksmingų ES priemonių**. Komisija pasiryžusi tvirčiau spręsti neteisėtų narkotikų ir naujų psichoaktyviųjų medžiagų, kurių poveikis panašus į narkotikų (daugiausia naujų sintetinių narkotikų) problemą³², pasinaudodama Lisabonos sutartimi suteikiamomis galimybėmis.

³¹ COPOLAD programa yra tvirtas pagrindas, kuriuo remiantis tęsiamos mūsų pastangos kartu su Lotynų Amerikos šalimis nagrinėti visus kovos su narkotikais politikos aspektus. Be to, atsižvelgiant į didėjančią susirūpinimą, Lotynų Amerikoje ir Karibų jūros regiono šalyse bus sprendžiami su narkotikais susiję saugumo klausimai.

³² Pirmoji ES iniciatyva, susijusi su naujomis psichoaktyviosiomis medžiagomis, buvo 1997 m. birželio 16 d. Bendrieji veiksmai 97/396/TVR dėl keitimosi informacija apie naujus sintetinius narkotikus, jų pavojų įvertinimo ir kontrolės. Naujos psichoaktyviosios medžiagos daugiausia yra nauji sintetiniai

Komisija pateiks teisės aktų pasiūlymus:

- (1) kovos su narkotikais srities teisės aktų rinkinį, kuriame siūloma peržiūrėti Tarybos pamatinį sprendimą dėl prekybos narkotikais ir Tarybos sprendimą dėl naujų psichoaktyviųjų medžiagų;
- (2) teisės akto dėl narkotikų prekursorių pasiūlymą;
- (3) teisės akto dėl nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimo ir išieškojimo ir teisės akto dėl išaldymo ir konfiskavimo orderių tarpusavio pripažinimo pasiūlymus;
- (4) naujas teises priemones dėl kovos su pinigų plovimu.

Be to, Komisija pateiks:

- (5) rodiklius narkotikų pasiūlos, su narkotikais susijusių nusikaltimų ir narkotikų pasiūlos mažinimui stebėti, kad pasiūlos mažinimo priemonės būtų veiksmingesnės;
- (6) minimalius kokybės standartus, kad būtų gerinama narkotikų prevencijos, gydymo ir žalos mažinimo paslaugų kokybė.

Komisija kviečia Europos Parlamentą ir Tarybą, pilietinę visuomenę ir kitus svarbius suinteresuotuosius subjektus dalyvauti diskusijose dėl veiksmingų kovos su neteisėtais narkotikais ir naujomis psichoaktyviosiomis medžiagomis priemonių. Kad visi suinteresuotieji subjektai galėtų dalyvauti diskusijoje, Komisija internetu pradės viešas konsultacijas dėl būdų, kaip geriausiai spręsti neteisėtų narkotikų ir į juos panašių naujų psichoaktyviųjų medžiagų atsiradimo problemas.

---

narkotikai, tačiau gali būti ir organinės medžiagos. Bendrieji veiksmai buvo pakeisti 2005 m. gegužės 10 d. Tarybos sprendimu 2005/387/TVR dėl keitimosi informacija apie naujas psichoaktyvias medžiagas, jų rizikos įvertinimo ir kontrolės.